

כתר התורה

ע"ש רבי יצחק אבוחצירא זצוק"ל

רבי יצחק יוסף שליט"א

בית ההוראה הארצי כתר תורה ע"פ פסקי מרן

פרשת צו – שבת הגדול תשפ"ו

העלון השבועי

מאמר השבוע

הרב אברהם רחמים

אסור לוותר

וממאן להתנחם!

לכן במבט שטחי, ייתכן מאוד, אשר שינוי השם בלבד, אין בו בעיה. אך עם ישראל הקדושים ידעו היטב שכך היא דרכו הרעה של היצר הרע, מבקש 'משהו' פרוץ מיקרוני – ולבסוף לוקח את נפש בעליו.

לכן המדרש מדיש: "בזכות ארבעה דברים נגאלו עם ישראל: א. לא שינו את שמם... כן, זה העיקר! לא שינו את שמם – ולכן לא שינו גם את לשונם, כתוצאה מכך, לא הצטרפו לדבר דברי איסור ונבלה, וכל זאת היה בעזרם להניצל מדברי ערוה וכך נשארו 'שבטי יה' טהורים זכים, וראויים לגאולה.

על כן, מובן. חמץ בפסח אסור 'במשהו'. חל איסור מוחלט לוותר ליצר הרע גם על 'משהו' אפילו על פסיק קטן, לפי ש'היום' אומר לו עשה כך ומחר אומר לו עשה כך ולמחר גם 'חברה קדישא' לא יוציאו אותו מהשואל שנקלע אליו...!

נוכה לבער היצר הרע מקרבנו, ולבנו יהיה זך וטהור לעבודת ה' – אמנו!

בחג הפסח אנו מוגבלים באכילה משום איסור אכילת חמץ, בשל כך, נוסף למאמר 'מתכון בריאות' מיוחד!

בקריאת הגדה של פסח אנו מזכירים את השבח הנפלא: 'כמה מעלות טובות למקום עליונו...'

אילו הוציאנו ממצרים ולא עשה בהם שפטים – דיינו.

אילו עשה בהם שפטים ולא עשה באלוהיהם – דיינו.

אילו עשה באלוהיהם ולא הרג בכוריהם – דיינו. וכו'...

וכאן ב' שאלות: א. הנה, אחר שהחכם אמר בתחילה: 'אילו הוציאנו ממצרים ולא עשה בהם שפטים – דיינו'. מעתה, הרי שוודאי ששאר השורות מיותרות שכבר אמרנו שאילו רק הוציאנו ממצרים כבר היה דיי לנו בזה. אם כן לכאורה פרוט שאר הדברים מיותר?

ב. יתרה מזו. לכאורה, מדוע היה צריך לומר בדרך זו: 'אילו הוציאנו... ולא עשה... אילו קרבנו לפני ה' סיני – ולא נתן לנו את התורה. מה היה חסר אילו רק היינו מונים את המעלות בזה אחר זה? (כמו שבאמת אנו מסכמים לבסוף – הוציאנו ממצרים, עשה בהם שפטים, עשה באלוהיהם... בלי לומר 'ולא עשה לנו')!

והתשובה נפלאה מעניקה יסוד בריא לאורך כל החיים.

ניתן לומר שדווקא על ידי סדר זה, יוכל האדם להכיר 'כמה מעלות טובות למקום עליונו'.

כבר אמרו חז"ל: 'בן זומא אומר. איזהו עשיר? השמח בחלקו...! (אבות פ"ג

המשכן בעמ' 6

במדרש. "אמר רב הונא בשם בר קפרא, בשביל ארבעה דברים נגאלו ישראל ממצרים: שלא שינו שמם. לא שינו לשונם. לא אמרו לשון הרע, ולא נמצא אחד מהן פרוץ בערוה."

וכאן השאלה נשאלת: ברור ומובן, שתי המעלות האחרונות מתוך הארבע שהיו בעם ישראל. לא דיברו לשון הרע, ולא היו פרוצים בעריות. הרי שכול אחת מהן מעלה גדולה, וההפך איסור מוחלט וודאי בזכות אלו ראויים הם לרווח והצלחה.

אך שתי המעלות הראשונות, תמוהות ביותר. מהי מעלת עם ישראל במצרים, שלא שינו את שמם ואת לשונם? וכי אם נקרא ליוסף – יוסף. ולמשה – מוסא. ולעובדיה – עבדאללה. אינם יהודים ואינם ראויים לגאולה? הייתכן? וכי יהודי שמדבר בערבית, צרפתית, או אנגלית, אינו יהודי ולא ראוי להיגאל?!

אלא התשובה נפלאה ביותר: ארבעת הדברים כולם, עומדים על יסוד אחד. והוא: עם ישראל הינו 'סולת נקיה', אינו ראוי להתערב בגויים כלל, כנאמר: "הן עם לְבָדָד וְשִׁבְן וּבְגוֹזִים לֹא יִתְחַשֵּׁב". בזמן שעם ישראל מתערב בגויים חלילה, הרי שלומד ממועשיהם. חוטא בחטאיהם. ונטמא בטומאתם. ואז כמוהו השכינה נעדרת. כנאמר: "וְהָיָה מִחֲנִיךְ קְדוֹשׁ וְלֹא יִרְאֶה כֵךְ עֲרֹת דָּבָר וְשֵׁב מֵאֲחֻזָּתְךָ". עם ישראל צריך להיות 'שמן זית זך כתיב למאור' ללא כל תערובת, 'סולת נקיה בשלוש עשרה נפה'.

אולם, יצר הרע לא נח ולא שקט, בכל עת טורח להביא רוגז וקצף על עם קדושים. וכיצד עבודתו? וכי אילו יאמר ליהודי בוא עבוד עבודה זרה, ישמע לו? – ודאי שלא!

אלא שימו לב! הוא מתחיל בדברים הקטנים: "הלו... ישראל, בא רגע אחד, הקשב עצה טובה. למה תהיה שונה, מה השם הזה 'ישראל' תקרא לעצמך, 'גונו'. כך אתה נשמע יותר ממוכר, יותר בעניינים, שערי אורה הצלחה והרווחה יפתחו בפניך 'בצ'ק'."

וכן הולך למר עקיבא, מה השם הזה 'עקיבא' זה 'ענתיקה' שם של גלות, צא מזה תתחדש תקרא לעצמך – 'גורג'. ומה יש בכך? וכי יש כאן איסור תורה? אתה נשאר יהודי טהור כמו שאתה מאז ומתמיד."

אך האמת היא, שזו בדיוק הבעיה הגדולה להיות 'מהחברה'. אילו עם ישראל היו משנים שמם, היו מתקרבים אל מצרים יותר, כמוהו עוברים לשלב השני, לומדים לדבר בשפתם ואז 'מצווה גוררת מצווה' אחרי שידועים את לשונם לא היו נמנעים מלדבר לשון הרע, לספר סיפורים שמביאים 'רייטינג' גבוה, דברי תועבה, לשון הרע ורכילות, ואט אט באים עמיהם בקשרי שידוכין, ואז החורבן הגדול קורה. היהודים נטמעים עמוק עמוק בין הגויים – תוצאה: 'הילד איננו' והקב"ה 'מתאבל על בני ימים רבים

לשאלות בהלכה חייגו

02-5408030

משעות הבוקר ועד 12:00 בלילה

להקדשת העלון לברכה הצלחה
ורפואה ולעילוי נשמת יקיריכם

היכנסו לאתר כתר תורה ketertora.co.il

ולחצו על הלינק לתרומה. וכתבו בקשתכם

דיני ומנהגי ליל הסדר

רבי שלמה יצחקי הנודע בכינויו רש"י חיבר (כך מיוחס לו) את הפיוט קדש ורחץ כרפס יחד מגיד רחצה מוציא מצה מרור כורך שולחן עורך צפון ברך הלל נרצה.

וזה סימן לכל בית יהודי שעורך את הסדר בביתו שידע היכן הוא עומד, וראוי לשורר הפיוט הזה קודם הקידוש ומעורר שמחה בזה אצל ילדיו (וראיתי בילקוט יוסף חלק ג עמוד פג שאביו מרן הרב עובדיה יוסף זצ"ל היה משורר את החרוזים הללו בנעימה וכל פעם בלחן (מקאם) אחר, כדי לעורר את המסובין, והביא שיש שכתבו שיש בזה סוד ע"ש).

קדש

א תיכף שיבוא לביתו ימהר לעשות הקידוש (כך כתב בשולחן ערוך ולא ימשך בדברי חול יותר מדאי)

ב **שיעור היין שבכוס**, ידוע שיש לשנות לכתחילה רביעית והיינו 81 סיס, והנה בשולחן ערוך סימן תעב סעיף ט' כתב: שיעור הכוס רביעי, וישתה כולו או רובו וכו', והנה מה שכתב "כולו" היינו שיעור רביעי, ומש"כ "רובו" היינו כמלא לוגמיו (דהיינו רוב רביעית, כמבואר בשולחן ערוך סימן רעא סעיף ג') ולפי"ז אפילו לכתחילה אין חיוב לגמור הכוס כולו אלא העיקר שישתה שיעור רביעית.

והנה הבית יוסף הביא דעת הרמב"ן שבכוס גדול שמחזיק כמה רביעיות ישתה לכל הפחות רובו ולכתחילה ישתהו כולו, וכפי שפירשו הב"ח והפ"ח בדעתו ע"ש

אלא שהשו"ע פסק בסתם דלא כהרמב"ן והביאו רק בשם יש אומרים, ושאינן צריך לשתות רוב הכוס, (וראה למרן הראש"ל יצחק יוסף מש"כ בזה בילקוט יוסף פסח ג' עמוד רב')

ומכל מקום ודאי שלכתחילה לא יקח כוס גדולה מדאי אלא יקח כוס שיש בה מעט יותר משיעור רביעית דהיינו 90 סיס וכן יוכל לגמור כל הכוס ללא טורח. וכן ראיתי שכתב בפרי מגדים (שם מש"ז סק"ח).

ג **כוס של אליהו הנביא** ראיתי בספר פסח מעובין לבעל הכנה"ג (פרק ד סעיף קפב) שכתב וז"ל: וראיתי לקצת אשכנזים שנהגו להניח בשולחן כוס אחד ריקן חוץ מן הכוסות הצריכים למסובים בשולחן, להריק כל הנשאר מכוסות המסובים שם, וקורין אותו **כוס של אליהו הנביא זכור לטוב**, והנאני המנהג הזה וכן אני נוהג, ומשיורי כוסות הללו הניתנים בתוך הכוס הזה אני שותה בתוך הסעודה ע"כ.

ולפי מה שכתבתי באות ב יש לפרש בדבריו דמה שהיו מוריקים מה שנשאר מהכוסות לתוך הכוס של אליהו הנביא מיידי שהיה להם כוס גדול שמכיל הרבה יותר מרביעית והיו שותים רוב הכוס כעיקר דין השולחן ערוך, או אפילו אם היה להם כוס שיש בה מעט יותר מרביעית אך אירע שחלק מהמסובים לא שתו "כל" הכוס ולאותם אלו יש את הכוס המיוחד לאליהו הנביא שהיו מוריקים מה שנשאר לתוכה.

אבל לכתחילה הראוי כמו שכתבתי שיקחו כוס מעט יותר מרביעית וישתה כל הכוס, ואפילו הכי ייחד כוס לאליהו הנביא בכדי שאם יהיו חלק מהמסובים שיוותרו משקה בכוס יוריקו אותו לכוס הזאת.

ד כתב הב"ח שם, דאפילו לכתחילה אין צריך למלא כל הכוס ממש, אלא ימלאנו עד רובו דזה נקרא גם כן כוס של יין. וכן שמעתי מהרה"ג גדעון בן משה שליט"א בשם חכם בן ציון אבא שאול זצ"ל ושכן ראה מעשה אצל הגריש"א זצ"ל בכוס של ברית מילה (וכן ראיתי להרב יהודה צדקה זצ"ל בכוס של חופה) ושאותם הממלאים הכוס על גדותיו טועים ואין צורך בזה כלל כי אם בכוס של הבדלה וכמש"כ בן הרמ"א בסימן רצו ע"ש

ומזה הטעם כתבתי שיקח כוס שיש בה מעט יותר מרביעית בכדי שאם יקח כוס שיש בה שיעור רביעית ממש יצטרך למלא אותה כולה וכשיבוא לשתות בהסיבה יכול לבוא לידי שפיכת מעט מן היין, אולם אם יקח כוס שיש בה מעט יותר מהשיעור ולא ימלא אותה כולה אזי לא יבוא לידי שפיכה ויוכל לשתות שיעור רביעית בשלימות.

אולם הפרי חדש שם כתב לפרש בדעת הב"ח דמשום מצוה מן

המשן בעמ' 3

הכנות לליל הסדר

ליל הסדר הוא מודל חינוכי אמיתי לילדים ולמבוגרים. להלן ששה רעיונות בסיסיים:

1. **הכנה ומאמץ**: אי אפשר להשיג שום דבר רציני או חשוב בחיים בלי להתאמץ. ההכנות לפסח קשות ומפרכות, אולם דווקא בגלל ההשקעה הזאת יש לנו מעורבות עמוקה יותר בחג. אנחנו לא חושבים רק על ניקוי החמץ מהנשמות ומהבתים שלנו, אלא גם משקיעים את עצמנו ברעיונות ובהוויה של פסח. ואחרי שהשקענו כל כך הרבה מאמצים כדי להתכונן לחג, אנחנו לא מוכנים רק עם בית נקי, מקרר מלא ובגדים חדשים, אלא אכפת לנו גם מהרעיונות, התובנות והמטרות.

2. **שאלו שאלות**: תשובות הן דבר נפלא, אבל שאלות יותר חשובות. הן מראות מעורבות וקשר לרעיונות. השאלות מראות שהנשואים משנים לנו ושנחנו ערניים וחושבים. הילדים הקטנים שואלים את ארבע הקושיות ולומדים כבר בגיל צעיר על חשיבותן של שאלות. על שולחן הסדר אנחנו מחלקים ממותקים עבור שאלות טובות. אנחנו רוצים שכולם יעקבו באצבעותיהם אחר קריאת ההגדה, ויחשבו על מה שכתוב בה. כולם יכולים לחפש אחר תשובות, אך השאלות מראות שאכפת לנו ושנחנו פתוחים לקבל תשובות.

3. **התייחסו בצורה אישית לכל ילד**: מהדוגמא של ארבעת הבנים אנחנו לומדים לפעול על פי הצדדים החזקים והחלשים של כל אחד מהילדים. הילדים אינם שיבוטים זהים שלנו, ואנחנו צריכים להבין, לאשר ולהעריך אותם כמו שהם, ואז ללמד אותם על פי תחומי העניין, הנטיות והתכונות האישיים שלהם. זאת משימה קשה, אולם זהו תפקידם של ההורים.

4. **ספרו סיפורים**: ההגדה היא סיפור יצירתו של עם ישראל. אבותינו, אברהם, יצחק ויעקב, בחרו לפרסם את שם ה' בעולם, אבל רק הדברים שקרו אחר כך - השעבוד, הגאולה וקבלת התורה, הפכו אותנו לעם. זה המוטיב החוזר שלנו. פסח עוסק באלוקים ובעם ישראל, בניסים שהוא עשה כדי לשחרר אותנו, על מנת שנוכל להעמיק את הקשר שלנו איתו. סיפורים הם כלי הוראה אידיאלי. הם מערבים את המאזין, שומרים על תשומת ליבו ויכולים אפילו להחזיר אותנו לשאלות.

5. **לימוד חווייתי**: יש ידע שהוא כל כולו אינטלקטואלי, וישנה דעת - ידע אישי שמשלב בין שכל לרגש, כשהרעיון הופך לממשי. באכילת מאכלים סמליים כמו מצה, מרור וחרוסת, אנחנו מפנימים את מושג העבדות - הסמלים ממחישים לנו אותו ואנחנו מזדהים עם אבותינו. ובסעודה המכובדת, בישיבה בהסבה ובמעשים סימבוליים אחרים, אנחנו מפנימים את חווית הגאולה. יכולת ההערכה שלנו לשני האלמנטים גוברת, ואנחנו באמת מרגישים כאילו שיצאנו ממצרים, ולכן יכולים לחוות את הישועה והכרת התודה.

6. **עשו זאת בצורה מהנה**: כולנו רוצים שליל הסדר יהיה חוויה מהנה לכל אחד בפרט ולכולם יחד. ליל הסדר אינו אמור להיות מבחן סיבולת, הוא לא אמור להיות יבש ומשעמם (וגם התפריט לא צריך להיות כזה!). אנחנו רוצים שהוא יהיה חי ומרגש.

המשן מע' 2 - נשאלו בקו - הרב אלון בן שבת

המובחר יש למלא הכוס ממש, ולכן מי שהוא בר הכי ויודע להחזיק הכוס היטב ללא תזוזה ויודע להשמר משפיכת היין טוב וראוי שיעשה כן (ויש לבעל הבית לומר לבני ביתו כעיקר הדין שלא למלא הכוס ממש, אך הוא לבדו יעשה כהפרי חדש למצוה מן המובחר באופן שהוא מנוסה בהחזקת הכוס, ואפשר גם ליתן תחתיו צלוחית לקבלת המשקה הנשפך, או טרם שישב ישתה מעט מן הכוס וימשיך באחת לשתיים השאר בהסיכה)

ה' יש לרחוץ הכוס לפני הקידוש גם אם היא נקיה, לפי הסוד.

ו' מוזג את היין לכוס, ועל דרך הסוד מטיפין ג' טיפות מים וכל אחד ימוזג לחבירו כי זה דרך חירות (ואין הכוונה על עצם מוזגת היין לכוס חבירו אלא על המוזגה במים כי יינות שלהם היו חזקים והיה צריך למהול אותם במים וכל אחד היה מוהל כפי הרגלו ועל זה אומר שחבירו ימוזג לו דרך חירות וכן כתב בספר ויגד משה סימן ו' ס"ק י"א וכן משמע בחזון עובדיה "קדש" סעיף כב' שכתב שאם היין אינו חזק כמו מיין ענבים אין צורך למוזג, ובכל זאת טוב למוזג על דרך הסוד והיינו שיטיפ ג' טיפות מים וכמו שכתב בן בקף החיים סימן תענ"ב ס"ק נט').

ז' והנה יש נוהגים גם למוזג הכוס לחבירו מהבקבוק, ואשה נדה שרוצה לעשות כן לבעלה רשאית כי מה שאסרו חז"ל מוזגת הכוס לבעלה הוא דווקא מוזגת היין במים (וכן כתב הרה"ג דוד יוסף שליט"א בטהרת הבית הקצר סימן יב סעיף סח' ואילך ועל פי זה היקל בטהרת הבית בשאר משקים אפילו אם הם משכרים וכן הוא פשט הבית יוסף שכתב בן בשם הגהות מיימוניות והרא"ש בשתיקה, ומה שכתב בספר אבני שהם בדעת מרן לאסור מדלא חילק בשולחן ערוך בזה, הנה לפי כללי הפסיקה המסורים בידינו יש לומר שסמך על מה שכתב בבית יוסף, וראה בספר עין יצחק למרן הראש"ל יצחק יוסף שליט"א הכלל בזה)

אולם אם רוצה למוזג במים לא תעשה בפניו או שהוא יעשה לעצמו כדי שלא ירגישו אחרים בטומאתה
וכל זה בין ממש אבל מיין ענבים מותר בכל זה בפשיטות וכמו שכתב בן באבני שהם עיין שם.

ח יקדש ושתה בהסיכה.

ההסיכה היא לצד שמאל, וישען על הצד ולא על הגב, וצריך שישען על גבי כרית או ידית של כסא מרופדת או אם גב הכסא מרופד שישב לצד הכסא וישען על גב הכסא עצמו.

ט שיעור ההסיכה, אין צריך להסב יותר מדאי שיהיה קרוב לשכיבה אלא נשען קצת. (ובספר אור לציון עמוד קנד כתב שחובה להסב לפחות בשיעור 45 מעלות, ובילקוט יוסף ח"ג עמוד קטז הראה פנים שהעושה כן לא יצא ידי חובת הסיכה מאחר והוא קרוב לשכיבה, וראה עוד להרב שמעון יוחאי אקוקה בהערותיו לספר פסח מעובין בדיני ההסיכה סעיף קסו הערה כז).

ויודע המעשה שמרן זצ"ל בא לבקר אצל בנו הרב יעקב זצ"ל בעת חוליו ונשאל מאיתו מהו שיעור ההסיכה, והשיב מעט וכנ"ל, מאחר בלאו הכי היום אין רגילים בהסיכה, וכן נהגו כמה וכמה מגדולי ישראל כהגרי"ש אלישיב והגרי"ז אויירבך זצ"ל ועוד)

י אשה חייבת בהסיכה ואם לא הסיכה בדיעבד יצאה אבל איש שלא היסב לא יצא ידי חובתו.

יא אחרי הקידוש נוהגים לאכול ביצה קשה זכר לקורבן חגיגה ויברך עליה שהכל וברכה אחרונה. (ראה שו"ע סימן תענ"ד וחוון עובדיה הלכה לו ועוד כתב הרמ"א סימן תענ"ט סעיף ב' נוהגים בקצת מקומות לאכול בסעודה ביצים זכר לאבלות, והטעם משום שליל ט' באב נקבע בפסח ע"ש)

ושמעי' מהרב אלעזר רו שליט"א בדרשתו בשבת הגדול לפני כ-15 שנה שסיפר שנהגו בבית חוריו שכל אחד שובר הביצה על ראש חבירו דרך שחוק ומעורר שמחה אצל בני הבית.

יב ידוע שצריך שתהיה קערה של ליל הסדר ובה כל הסימנים, ואחד הסימנים הוא ביצה ויניח כמה ביצים שצריך לו ולמשפחתו ועוד ביצה אחת מיותרת כך שגם אחרי שכולם יאכלו תישאר ביצה אחת בקערה, שסוד הקערה ישאר שלם תמיד.

יג מי שהיין מוזק:

א מי שאסור לו לשתות יין ויגרום לו חולי (ללא קשר סוכרת)

יקח לארבע כוסות מיין תפוזים סחוט, ויתן לתוכן שליש משקה משכר כמו ארק וכדומה כשר לפסח, ואם קשה לו האלכוהול, די במיין תפוזים לבד.

ואת הקידוש (קדש) ישמע מבעל הבית או אדם אחר. ואם הוא לבד, יעשה את הקידוש על הפת ואחר שיאכל הפת ישתה כוס ראשון על מיין תפוזים.

ב. **חולה סוכרת**. יקח יין ללא סוכר. ואם לא השיג, ישתה יין יבש ב-3 כוסות ראשונות רק רוב רביעית שזה 45 ססי וכוס אחרונה רביעית שזה 81 ססי ובסך הכל 216 ססי ויעגל ל-220. וכמות זאת בין יבש מותרת גם לחולי סוכרת.

ורחץ

נוטלים ידיים בלי ברכה מאחר ובאים לאכול כרפס טבול במי מלח וכל דבר שנגע באחד משבעה משקים צריך נטילה בלי ברכה.

כרפס

א יקח כרפס ויטבול במי מלח שהכין כבר מערב החג ומברך בורא פרי האדמה ויכוון לפטור גם את המרור ויאכל בלי הסיכה.

ב מי ששכח להכין מי מלח מבעוד יום, מותר להכין ביום טוב עצמו, ויעשה כמות קטנה והרוב יהיה מים, כמבואר בשולחן ערוך סימן שכ"א סעיף א', או אפשר להכין מים עם מיין לימון כמו שכתב בן באור לציון ויקפיד גם כן שהרוב יהיה מים (ומותר לסחוט הלימון ביום טוב או בשבת לדעת שולחן ערוך וכמו שכתב מרן הרב עובדיה בספר לית חן סימן שכ' ודלא כהאור לציון שכתב ליתן מלח תחילה ועליו הלימון ואחר כך מים)

ג הטעם שאוכלים כרפס טבול הוא כדי שיראו התינוקות וישאלו מדוע מטבלים ואוכלים עוד לפני שהתחילו בסעודה הרי כל השנה מטבלים רק בתוך הסעודה? (כמו שמטבלים הלחם בסלאט)

והתשובה לתינוקות כתב הבית חדש בסימן תענ'

א. שהטיבול שקודם הסעודה בלילה הזה הוא דרך חירות כדרך בני חורין שמטבילין קודם הסעודה להמשיך תאוות המאכל.

ב. כיון שיש זמן רב עד הסעודה מאחר ויקראו הגדה ועוד, לכן מטבלים עכשיו למטימה בעלמא להשקית הרעב.

ד את הכרפס לא אוכלים בהסיכה.

ה אין לאכול כרפס יותר מכזית.

ו מצאתי כתוב בשם הגר"ק והגרי"ש זצ"ל דאין לברך על הכרפס בורא פרי האדמה, מאחר והוא יותר טוב לאכילה מבושל מאשר חי.

אולם למעשה כששאלו זאת למרן הרב עובדיה יוסף זצ"ל השיב שאצל הספרדים הכרפס נאכל חי כמו מבושל. ואכן יש כמה וכמה סוגי סלאט שהם מתעורבות ירק עלים בלבד כמו כוסברה ופטרוזיליה ושמיר וסלרי בלבד כידוע.

ומלבד זאת ראיתי לידידי הרב אוריאל זאדה שליט"א בספרו אור המועד שהביא מהגדה של פסח להריטב"א וזה לשונו: אלא כך הוא הענין, כי בלילה הזה מצותו קובעתו ועושה אותו כאילו מידי דחוי, כיון שאנו חייבים לאכול, וכן דנתי לפני רבותי שיחיו עכ"ל הלכך ברור הוא שאין לשנות.

ז מי שאין לו כרפס, או שאינו אוהב ירק זה יקח ירק אחר כמו תרד או כוסברה וכדומה. ובפסח מעובין כתב לוקח כרתי (לוף) ועיין שם שנתן רמז בזה, אולם מה שכתב שהוא נאכל חי טוב ממבושל ולכן ברכתו אדמה, הנה כיום הלוף נאכל מבושל יותר מאשר חי ואם כן ברכתו כשהוא חי יהיה שהכל, ולכן כתבתי ליקח ירק אחר.

ח טוב על דרך הסוד להשאיר מעט כרפס בקערה שיהא סוד הקערה שלם.

יחץ

א בקערה יש שלש מצות. יקח את המצה האמצעית ויבצע לשנים, חתיכה גדולה וחתיכה קטנה, ויציר בדעתו שהחתיכה הקטנה כעין אות דלת' והגדולה כעין אות ואו', והחלק הגדול מניח לאפיקומן והחלק הקטן מניח בין המצות.

ב כתוב בדרשות מהרי"ל שהאפיקומן יהיה לפניו תחת המפה בשולחן. אם כן מה שנוהגים להחביאו ובני הבית מחפשים אחריו, יעשו כן סמוך לימון אכילת האפיקומן ועד אז יהיה תחת המפה.

ג יש נוהגים להניח האפיקומן בכיסוי שלו ולכרכו במגבת על שכמו ושואלים אותו מאין באת? ממצרים. ולאן אתה הולך? לירושלים. וגם בזה אם רוצה להרבות שמחה אצל ילדיו יתן לכל ילד וילד לעשות כן

מגיד

א לפני ההגדה יניח בקערה מיני קליות ואגוזים, ויאמר לילדים שמי שיהיה מרוכז בקריאת ההגדה וישאל שאלות מעניין ההגדה יקבל מהקליות בכל פעם שישאל. (ולא יתן בכל פעם אלא מעט, כי מאחר שיש לו לילד כל צרכו כבר אינו מרוכז בהגדה)

המשן בעמ' 4

מטרות העצמותה

קמחא
דפסחא

לימוד
שירת
הבקשות
לילדים

בית
הוראה

לימוד
טעמי
המקרא

כולל
אברכים

המשן מע' הקודם - נשאלו בקו - הרב אלון בן שבת

ב כדאי שקודם שיכנס הפסח כל בני הבית יעלו לישון כדי שיהיה להם כח בקריאת ההגדה, והענין דורש הסברה טובה לילדים והם יעלו בחפץ רב.
ג גם כדאי לומר לילדים שאחרי האפיקומן כל ילד יקבל מתנה וכך ישארו ערים כדבעי. (ואין מדובר במתנה גדולה אלא דברים סמליים שאמורים בעיקר להביע את אהבתו כלפיהם כמו ספר או תכשיט וכדומה) וכן ראיתי כתוב בילקוט יוסף פסח חלק ג'

ד מגביה את הפרוסה הקטנה ואומר **הא לחמא עניא**, ואין לומר "כהא לחמא עניא, (פסח מעובין סעיף רמז בשם משה סימן תרל) וכן אין לומר הא כלחמא עניא, (הגדה של פסח חזו"ע) ויש לומר הא לחמא בצירי ולא בפתח והטעם על פי הקבלה (מחזיק ברכה סימן תעג סק"ו וכן הוא בהגדה של פסח חזו"ע)
ה יש נוהגים לפתוח את הדלת בשעה זו וכיום אין זה חובה כלל בגלל המצב הבטיחותי ששורר בארץ ובעולם. (וכמו שכתב כו"ב בפסח מעובין)
ו לפני אמירת מה נשתנה יסיר מהשולחן את המצות והקערה כדי שיראו התינוקות וישאלו, וידע להשיב להם שאסור לאכול עד שלא נספר ביציאת מצרים.

ז אחר שיאמרו מה נשתנה יש לבעל הבית להסביר כפי יכולתו בעברית פשוטה פירוש הקושיות. (לכן כל אחד יראה לפנות לו זמן להבין הקושיות והתשובות וראיתי להסביר כאן הקושיא "שבכל הלילות אין אנו מטבילין אפילו פעם אחת והלילה הזה שני פעמים" והביאור הוא שאף שגם בשאר לילות אנו מטבילים (וכמו שכתבתי בערך כרפס) מכל מקום אין זה בתורת חיוב אלא אם רוצה עושה כן, והלילה הזה שני פעמים האחד בכרפס מתורת מנהג שישאלו התינוקות וכו"ל והשני במרור שהוא בתורת חיוב (לדעת השולחן ערוך עצם הטיבול של המרור בחרוסת הוא מצוה ולא רק לבטל הארס שבמרור ועיין שו"ת חזון עבדיה סימן לט)

ח יחזיר את הקערה לשולחן וישאיר המצות גלויות
ט מוזגים כוס שני. ואין צריך שטיפה כי מה שנשאר בו הוא מכוס ראשון. (ואפילו על פי הסוד אין צריך הדחה, חזון עובדיה)

י הטעם לכוס שני כדי שהתינוק ישאל מדוע קודם הסעודה כבר שותים? והתשובה כדי לומר על הכוס את ההגדה להזכיר את כל הניסים שנעשו לנו במצרים.

יא אחר כך יחזיק הכוס בידו ויאמר עבדים היינו כי זה בעצם התשובה המרכזית לכל השאלות ובהיות שנעשו לנו כל הניסים אנו עושים כל הדברים הללו, וגם את זה צריך להסביר לילדים **שהא בעצם התשובה על מה נשתנה.**

יב מותר בהחלט לומר את ההגדה מיושב ולא צריך לעמוד.

יג ידוע הפתגם "בלע מצה יצא" בלע הגדה לא יצא" לכן כל אחד יראה איך המנגינה הנכונה של ההגדה. וברוך ה' יש לכל עדה מנגינה מיוחדת משלה ואין עניין להריץ את ההגדה. ואם הוא בר דעת יראה בספרים כל מיני משלים המושיכים את הלב וימצא מקום לשלבם בתוך ההגדה ולא יאמר פלפולים וחקירות שממכידים על לב השומעים ומטריח על בני ביתו והעיקר בכל זה לצאת ידי חובת "והגדת לבנך" לפיכך צריך שדבריו יהיו מכוונים לילדיו לכן כל אחד יחשוב מראש מי האנשים הכי נוחים לו לעשות עמם את ליל הסדר ולא יפסיד את הלילה הזה.

יד אסור לדבר דברי חול באמצע ההגדה.

טו כשאומר "והיא שעמדה" יכסה המצות ויאחז הכוס בידו עד מצילנו מידם ואחר כך יגלה שוב עד שיאמר לפיכך אנחנו חייבים להודות שיכסה שוב הפת ויחזור לאחוז הכוס בידו.

טז כשמוגי' לדם ואש ותמרות עשן יקח כוס ריקה וישפוך בכל תיבה מעט סך הכל 3 פעמים, ואחר כך בכל עשרת המכות עוד 10 פעמים, ואחר כך באמירת דצ"ך עד"ש באח"ב עוד 3 פעמים, סך הכל 16 פעם. וכוס זו יש לשפוך לכיור.

יז הכוס שממנה שפך קצת קצת שהיא בעצם כוס שני צריכה שטיפה והדחה ומוזג שוב פעם יין לכוס שני, פסח מעובין.

יח שותה כוס שני בהסיבה כשיסיים את לפיכך.

יט כתב בפסח מעובין, קודם שיאמר לפיכך יגביה הקערה וי סובב מעל ראשי הקטנים. ומכאן יש להביא סמך למה שנהוג יוצאי צפון אפריקה בתחילת הסדר לעשות כן ואומרים "בבהילו יצאנו ממצרים השתא הכא בני חורין" וכן העיר שם

בקצרה הרב המביא לדפוס בקמחא דפסחא. וראה עוד בילקוט יוסף עמוד ת' שהביא כמה מקורות למנהג הנ"ל **וכתב שאין לעשות כן מעל ראשי הנשים**, אם לא איש מעל אשתו וכדומה, ולא יעשו בזה ליצנות, וגם לא יאריכו בזה מפני טורח הציבור.

כ אין חיוב לעמוד בעת קריאת ההלל של ההגדה וכן בהלל שאחר שולחן עורך. והמחמיר תע"ב.

רצה

נטילים ידיים בברכה.

מוציא מצה

א יקח המצות כסדר שהניחם מצה העליונה והתחתונה והאמצעית התתונה, ומברך המוציא ועל אכילת מצה ושומט מצה התחתונה מידו וחותר כזית משני המצות הנשארות ואוכל בהסיבה תוך שיעור של 4 עד 7 דקות.

ויאכל משני הכזיות ביחד ואם קשה לו יתחיל קודם בכזית של מצה עליונה.

ב אין צריך להחמיר כדעת תרומת הדשן שמצריך ללעוס היטב את כל הזית ואז לבלוע בפעם אחת ושמעתי ממרן זצ"ל שהיה אחד בעיר בני ברק שהחמיר בזה ונחנק והובהל לבית החולים, ועוד שמעתי ממרן שאחר שיצא ספרו על פסח לאור ונתנו במתנה להרה"ג יהודה צדקה זצ"ל וראה מה שכתב בזה, הודה למרן במאוד מאוד היות וכל שנה היה מצטער צער גדול מחמת החומרא הזאת, לכן די למי שרוצה להחמיר שיאכל משני הכזיות ביחד ויבלע מעט מעט.

ג שיעור כזית הוא 9 דהרם וכיום הוברר מעל לכל ספק משקל הדרהם שאינו יותר מ-3 גרם ונמצא דהרם אף במשקל של 2.6 גרם א"כ שיעור כזית הוא 27 גרם ויוסיף עוד 2 גרם לפירושים שנשארים בין השיניים סך הכל 30 גרם (ושמעתי שכעת נמצא הכלי היו יוצקים לתוכו המתכת שממנה היו עושים את המטבע, ובמדידה נמצא שהוא מכיל מטבע של 2.97 גרם, ואם כן חזר הדרהם לקרוב ל-3 גרם, ועדיין די לנו שלשער כזית ב-30 גרם)

ד הגה אף שבכל מדידה יש לשער אך ורק בנפח ולא במשקל, כבר כתב בספר פתח הדביר שאחר שבדקו הנפח בדבר מסוים וראו כמה משקלו, יש לשער מעתה ואילך במשקל, כי המון העם טועים בזה ואינם יודעים לשער בנפח.

והנה **במצות עבודת יד קשות**, בדקו חכמי דורינו וראו שבמשקל של בין 11 גרם ל-18 גרם יש כבר שיעור כזית, אולם **במצות יד עבות ורכות** הוא להיפך ומאחר והן כבדות, משקלן גדל, ויש כמה שבדקו וראו שבמשקל של 35 גרם הוא שיעור כזית, ובספר אורחות רבינו להרב דוד יוסף שליט"א חלק ב עמוד תצז כתב שמרן הרב עובדיה אמר לו שיש להחמיר בהם ליקח משקל של 40 גרם מאחר וכך בדקו כמה מהחכמים, (הרה"ג מאיר מאוזו שליט"א ועוד) וכן כתב בהליכות מועד עמוד קסט.

אולם בשו"ת ברכת יהודה חלק ה סימן מא כתב שאף הוא עשה מעשה ובדק ויצא לו השיעור 30 גרם, ע"ש ובאמת שהרואה בפתח הדביר יראה שכתב מפורש שאם המצה אפזיה יפה "**כבר שיער הרב נר מצוה ומצא מכוון**" (מכוון, שאין הפרש בין הנפח למשקל במצה עבה ואפזיה היטב)

והשבתי כי יתכן שאף במצות הרכות יש ב סוגים, יש שהן רכות מאוד ובדרך כלל של יהדות תימן, ולהם השיעור הוא 30 גרם במשקל, ויש שאף שהן רכות אבל הם דחוסות וכבדות, והשינוי נתון בכמות המים שנותן בקמח, ולהם השיעור הוא בין 35 ל-40 גרם, ועל כל פנים מי שיכול להחמיר בזה ולא יגיע לאכילה גסה ראוי שיקח לכל הפחות 35 גרם, אולם לשאר בני ביתו אין להקפיד אם יקשה עליהם שיעור הלז.

ה אם יש לו משקל מכני מותר לשקול ביום טוב עצמו ואם הוא משקל דיגיטלי יעשה כן מערב יו"ט.

ו מחלק כנ"ל למסובים. אלא שבדרך כלל אין מספיק מן המצה שבקערה לכולם, לכן יכין לפני ליל הסדר שקית עם מצות מוכנות מחולקות, ויניח לפני כל אחד כזית אחד ואחר שיברך יאכל כל אחד הכזית שלו.

נמצא: בעל הבית אוכל 2 כזיות והאורחים כזית אחד, מאחר והם לא מקבלים מהחתוכה של מצה האמצעית (שו"ת חזון עבדיה)

ז יש להקל ולשער לוקמים וילדים כזית 20 גרם בלבד. ולכן יכין מראש כזית לילדים וקנים וכזית לגדולים.

המשן בעמ' 5

מטרות העמידה

קמחא
דפסחא

לימוד
שירת
הבקשות
לילדים

בית
הוראה

לימוד
טעמי
המקרא

כולל
אברכים

המשן מע' הקודם - נשאלו בקו - הרב אלון בן שבת

מרור

א יקח חסה 30 גרם (בחסה שיעור המשקל והנפח שווה לכולי עלמא, אור לציון חלק ג עמוד קסד) וישקע מקצתה בחרוסת ולא ישים כל כך חרוסת שתבטל טעם המרור ויאכל בלא הסיבה.

ב הנה השולחן ערוך כתב וישקענו כולו בחרוסת. והמנהג לשקע קצת וכמו שכתבו הפרי חדש והארץ חיים.

ג נודע מה שכתב רבינו יונה שצריך לנער את החרוסת לגמרי שלא יבטל טעם המרור, ואף שיש ראשונים שכתבו שלא צריך לנער מכל מקום השולחן ערוך פסק לנער, אולם לכאורה לפי המנהג שלא משקעים כל המרור בחרוסת רק מקצתו יש לומר שאין צריך לנער לגמרי אלא אפשר שיהיה מעט חרוסת כל שאינה מבטלת טעם המרור... וראה בכל זה באורך בשו"ת חזון עבדיה סימן לט'-מ' באורך.

והילדים שאוהבים את החרוסת יש להסביר להם הענין ויאכלו אחרי המרור עוד חסה עם חרוסת כפי רצונם רק שאת המרור הראשון יאכלו לפי ההלכה.

ד יש לשער המרור לילדים וזקנים 20 גרם וכנ"ל בד"ה המצה וגם זה יכין מראש... ה האשכנזים לוקחים למרור כריין והוא מר כלענה וחרף מאוד ואין לנו כלל לקחת ירק הליזה ובכלל יש לומר שלקחו בן בחוץ לארץ כי החסה לא היה מצוי שם כלל, וראה בפרי מגדים (יורה דעה סימן צו ס"ק א שפתי דעת) שכתב על ירק תרד שלא ידע מהו ולא ראיתיו עד הנה ע"ש. והטעם לזה ברור מחמת מזג האוויר ששורר בארצות אשכנז לא יכלו לגדלו וכן החסה, ועל כל פנים הספרדים צריכים להמשיך במסורת אבותינו וליקח החסה למצות מרור.

ו סדר הקערה מובא בכמה אופנים בספרים והמובחר לילך בזה אחר רבינו האר"י הקדוש שצייר בזה סדר הקערה כדוגמת עשר ספירות וכך הוא: בראש הקערה יניח ג' המצות וזה כנגד ג' ספירות כתר חכמה בינה. ומתחתיהן יניח בצד ימין הזרוע כנגד חסד, ובצד שמאל הביצה כנגד גבורה, ומתחתיהן באמצע יניח מרור כנגד תפארת, ומתחתיו בימין יניח חרוסת כנגד נצח, ובשמאל כרפס כנגד הוד, ומתחתיהן באמצע יניח חזרת כנגד יסוד, והקערה עצמה היא המלכות.

ובחזון עבדיה העיר שלפי הספרדים החזרת היא החסה ולא הכריין שנהגו באשכנז. ויש שהבינו לפי זה ליתן בקערה גם בחזרת וגם במרור חסה פעמיים, וזה אינו ורק בחזרת יתן חסה אבל במרור יתן "הינדבא" שהוא עולש של זמנינו וכן כתב בפסח מעובין וכן כתוב באור לציון וכן ראיתי במעיין אומר. ואם אינו מוצא עולשין יתן ירק אחר ממין המרור ואם אין לו אלא חסה יוכל לשים פעמיים חסה...

אולם כשאומר מרור זה שאנו אוכלים לפי מנהגינו שלוקחים גם לאכילת מרור וגם לאכילת כורך את החסה יש להגביה את החסה. וטוב שיגביה שניהם גם את העולש וגם את החסה וכן כתב בפסח מעובין.

ז הזרוע אפשר שיהיה מכנף עוף והוא הכי קל להשיג ויצלהו על הגז או בתנור ואסור לאוכלו בליל פסח כלל רק למחרת.

כורך

א לוקח כזית ממצה התחתונה וכזית מרור וטובל בחרוסת ואין צריך לנער כמו במרור כיון שהוא ליכר בעלמא ורק טיבול בעלמא ואוכל בהסיבה.

ב אין לדבר מעט מוציא מצה עד סיום כורך רק בדברים הנוגעים לזה.

ג קודם שיאכל יאמר "מצה ומרור בלא ברכה וזכר למקדש בימינו יחודש כהלל הזקן שהיה מורכן ואוכל בבת אחת לקים מה שנאמר על מצות ומרורים יאכלוהו" (שולחן ערוך. ולא כביאור הלכה שכתב לא לומר כן. שו"ת חזון עבדיה סימן מא')

ד אופן עשיית החרוסת

א יעשה אותה עבה זכר לטיש ויתן בה תפוח, זכר תחת התפוח עוררתך, ורימון זכר כפלה הרימון רקתך, ותאנה זכר התאנה חנטה פגיה, ותמר זכר אמרתי אעלה בתמר, ואגוז זכר אל גנת אגוז ירדתי, ושקד על שם ששקד הקב"ה על הקץ, ונותן לתוכו יין אדום זכר לדם, וקינמון כתוש וזנגביל יבש כתוש ושבולת נרד כתוש (לא טחון) זכר לתבן, וזהו מנהג יוצאי צפון אפריקה ועוד.

ב מנהג בני בכל ליקח תמרים ולהרתיח אותם במים ולסנו היטב ואחר כך להניחם במחבת על האש עד שנעשה דבש ומוסיף שקדים ואגוזים טחונים וכך נוהגים גם בני וכו' ודיסטאן ואפשר לקנות סילאן מאה אחוז תמרים ולהוסיף שקדים כנ"ל

ובשו"ת חזון עבדיה ישב מנהגם על פי ההלכה אף שאין נותנים כל הדברים הנ"ל (וראה שם שהביא מנהג בני סלוניקי לעשות החרוסת מערמונים ושבוש"ת בית דוד פקפק על זה)

והנה ההבדל ביניהם כי החרוסת הב' היא סמיכה אולם היא נוזלית ושייך בה מה שכתוב שולחן ערוך לנער החרוסת מעל המרור כי תיכף שמושקע בה המרור היא נאחזת בו היטב וגם אחרי הניעור נשאר מעט ושייך בזה לומר שאף באכילת חרוסת יש מצווה כדאמרין בגמרא ואינה רק לבטל הארס "קפא" הנמצא במרור כפי שהובא בגמרא אחד מאן דאמר, אבל סוג חרוסת הא' עשויה כטיט ממש וכשמושקע המרור בה ומוציא אין נאחו כלום במרור וכל שכן אם ינער לכן אחרי שמוציא המרור יניח מעט בכפית על המרור ויאכל בהסיבה וכנ"ל.

שולחן ערוך

א יערוך השולחן ויסעד בשמחה.

ב לא ימלא כרים מאחר וצריך לאכול האפיקומן לתיאבון.

ג אין לאכול צלי בלילה הזה, ואפילו צלי קדירה יש להחמיר, ובצלאו ואחר כך בישלו יעש להקל. ומטוגן בשמן חשיב כמבושל, וצלי שטחו בשמן נחשב כצלי, ואפילו נותן מעט מים בקדירה יש להחמיר וכמו שכתב בשבט הלוי שצריך שיהיו המים ניכרים היטב שהוא תבשיל ולא צלי.

צפון

א יוציא האפיקומן ויאכל כזית בהסיבה.

ב אם אין מספיק מהאפיקומן לכל המסובין ישלים ממצה שמורה אחרת.

ג יש לאכול האפיקומן קודם חצות ובדיעבד אם אכל אחר חצות יצא ידי חובה.

ד אסור לאכול שום דבר אחר האפיקומן, אולם מים ושאר משקים שאינם משכרים או קפה ותה מותר.

ברך

מוזג כוס שלישי וטעון שטיפה והדחה כי הוא מלוכלך משיירי הסעודה ויברך עליו ברכת המזון

ושותה בהסיבה.

הלל

א מוזג כוס רביעי ואין צריך שטיפה והדחה (ולפי מה שכתבתי בכוס שני שאף לפי הסוד אין צריך שטיפה והדחה הוא הדין בכוס רביעי) ואומר עליו את ההלל.

ב יאחו הכוס בידו במשך כל ההלל ואם קשה לו הדבר, יוכל להניח לפניו ורק בברכת יהללך יאחו בידו

ג יש לסיים ההלל קודם חצות ואם נתאחר רשאי לאמרו.

נרצה

א אם עשה כן נרצה לפני ה'.

ב ראו לשיר שירי הסדר עם הילדים בסיום הסדר.

ג כתב שולחן ערוך אין עולים לישן בליל הסדר עד שילמד דיני הפסח ותחטפנו שינה... ואכן זהו מה שכתוב בהגדה שהיו מספרים ביציאת מצרים כל אותו הלילה, וכל אחד קטן כגדול ילמד בהלכה ובאגדה עד שתחטפנו שינה, ואם עושה כן בוודאי נרצה הוא לפני השי"ת.

ד כתב הרמ"א בסימן תפא סעיף ב: ונוהגים שלא לקרות על מטתו רק פרשת שמע, ולא שאר דברים שקוראים בשאר לילות כדי להגן כי ליל שימורים הוא מן המזויקים.

אולם בספר בן איש חי פרשת צו אות לח כתב דצריך לומר קריאת שמע עם הפסוקים הנוהגים בכל לילה, כסדר רבינו האר"י, ובחזון עבדיה כתב גם כן דמנהגינו לקרא כל השלש פרשיות של קריאת שמע, ויש לברך גם כן "ברכת המפיל" בשם ומלכות, אלא אם כן סיים הסדר אחר חצות לילה, שאז אין לברך ברכת המפיל כי אם בלי שם ומלכות.

פסח כשר ושמן
אלון בן שבת

מטרות העמידה

קמחא
דפסחא

לימוד
שירת
הבקשות
לילדים

בית
הוראה

לימוד
טעמי
המקרא

כולל
אברכים

(א). אכן, אדם השמח במה שיש ברשותו הוא העשיר הגדול. אולם, מאידך גיסא, לו יהיה עשיר השמח בחלקו, וטוב לו עם הממון וכל הנמצא ברשותו, הרי שהוא לא יתקדם כלל, שכאשר המצב העכשווי נעים וטוב אין סיבה להתקדם ולמהר לשום מקום. מעתה, הרי שאנו ביבועיה - היכולת להיות שמח בחלקו בכוחה לגרום נזק לאדם, חוסר פעילות וכד' וכן מצד שני בלעדי שמחה זו - אילו האדם לא יהיה שמח בחלקו, תמיד ישאף לעוד ועוד, שמחת השלמות תהיה חסרה על פניו. ומה הפתרון? לזאת נבין, שעל פי דברי החכם שסידר את השבח 'כמה מעלות טובות למקום עלינו' הוא מגלה לנו סוד גדול. והוא כך: על האדם להשתדל להיות תמיד במצב של שאיפה מתמדת ויחד עם זאת להיות עשיר השמח בחלקו על ידי שנוכח את הנוסחה - של: 'אילו...' 'ולא...' - דיינו!

- פירוש, כאשר החכם אמר: 'אילו הוציאנו ממצרים ולא עשה בהם שפטים - דיינו!' - עדיין השאיפה הייתה שהקב"ה יעשה במצרים שפטים, יתן להם מכות חזקות שיגרמו להם להתחרט על כל מעשיהם הבוואשים. אלא, שגם אילו לא נעשה בהם שפטים, הקב"ה היה מחליט לא לתת להם מכות, אזי אי עשייה זו אינה תיצור מחסור וריקנות שתוביל אל עצבות - משום שאנו מעריכים את יציאת מצרים עצמה. (זהו עשיר השמח בחלקו) לכך גם אילו היה כך, אנו אומרים: - 'דיינו!'

- מכל מקום אחר שהקב"ה היטיב עמנו ועשה בהם שפטים - השאיפה לא כבתה, לא הפסיקה לפעול, אלא עדיין עם ישראל שאף לעוד - ציפו כולם שהקב"ה ינקום גם באלוהיהם, יוכיח להם שהם משתחוים להבל וריק ומתפללים אל - אֵל שאינו מושיע... וכך הקב"ה עשה. אלא שאנו מדגישים שגם אילו שאיפה זו לא הייתה מתגשמת היא לא הייתה מבטלת את הכרת הטוב לקב"ה על הניסים הקודמים יציאת מצרים - והשפטים שמצרים קיבלו. לכן אנו אומרים שוב, בגב זקוף וראש מורם: 'אילו עשה בהם שפטים ולא עשה באלוהיהם - דיינו!'

כך על פי דרך זו, אנו מוצאים דרך לחיים שמחים. חיים של הכרה 'כמה מעלות טובות למקום עלינו', הנה, בכל עת עלינו לשמוח בטוב, יחד עם שאיפה קדימה, אבל לא לשכוח שגם אילו לא התקיימה השאיפה, אנו נשארים שמחים בעלי הכרת הטוב. (משל, ניתן לומר משפט זה: אילו אנו בריאים בגופינו ולא התקבלנו למקום העבודה שחשבנו עליו - דיינו! אילו התקבלנו לעבודה שמאד אהבנו - והמשרד העביר את מקומו רחוק ממקום מגורינו - דיינו! אילו מקום העבודה נפלא - ובדיוק קרתה תקלה אחרת בבית המצריכה הוצאה לא קטנה - דיינו!...)

בקיצור: לדעת לשמוח בטוב המקיף אותנו, גם כאשר רצוננו לא התגשם לחלוטין, במקום להיכנס לעצבות עלינו לדעת לומר בשמחה - 'דיינו!'

לכן דווקא סדר זה הוא הגון והמושלם שבו בחר החכם לשבח את הקב"ה.

ה' יזכנו להכיר 'כמה מעלות טובות למקום עלינו' - אמן!

שירי המאה פן המדרח

הרב יוסף חיים בן שבת

רבי אברהם אבוחצירא

הרב אברהם אבוחצירא זצ"ל. המכונה: 'באבא הנא'. נולד בשנת תרע"ה, 1915. נולד במרוקו בעיר ריסאני, לרב יצחק אבוחצירא (ה'בבא חאקי). בנו של רבי מסעוד אבוחצירא, בנו הגדול של רבי יעקב אבוחצירא. ולאסתר, אחיינית בעלה, בתו הבכורה של אחיו הרב דוד אביחצירא. הסנדק שלו היה סבו הרב דוד אבוחצירא. כבר בצעירותו למד אצל סבו רבי דוד בבית הכנסת ובבית המדרש ונקשר בו מאוד. הבבא סאלי התבטא על כך פעם: "רבי אברהם היה ממש זיו איקונין של סבו הגדול עט"ר רבי דוד, שהיה דומה לו מאוד בתואר פניו ובקומתו, בצלמו כדמותו". במשך שנים למד חברותא עם גיסו ובן דודו רבי מאיר אבוחצירא בישיבה בבודניב, ואחר כך בישיבה בארפוד.

בה' בתמוז התר"צ, בהיותו כבן 15, נשא לאישה את בת דודו רחמא, בתו הגדולה של הבבא סאלי, שהייתה אז כבת עשר שנים, החתונה התקיימה בעיר בודניב שבמחוז תאפילאלת.

בשנת התש"ט (1949), בהיותו בן 34 עלה יחד עם אביו רבי יצחק ובני משפחתו לארץ ישראל, התגוררו ביבנה, אז עיירה, ומיד החל לכהן כרב המקום כעשרים שנה. בשנת תשי"א כשעלה דודו וחמיו הבבא סאלי לארץ ישראל הוא התגורר בסמוך אליו ביבנה. בעידוד ובתמיכת הבבא סאלי הקים תלמוד תורה וישיבה ע"ש אבותיו בשם 'בית צדיקים יעמוד' בהם למדו עשרות תלמידים. כמו כן הקים רבי אברהם גם חדרי לימוד ומדרשויות 'תורה אור' וכוללים לאברכים, ומשם יצאו תלמידי חכמים גדולים. רבי אברהם היה גם מוהל מומחה ורבים הכניסו בבריתו של אברהם אבינו.

בשנת תשכ"ד עלה שוב הבבא סאלי לארץ ישראל על דעת להשתקע וקבע את מושבו בבית חתנו רבי אברהם, וכך במשך כמה שנים התגורר בבית חתנו, אשר דאג לכל מחסוריו, עד שלאחר כמה שנים עבר להתגורר בדרום הארץ, באשקלון ומשם לנתיבות. גם כשעלה רבי מאיר ארצה, התגורר בבית רבי אברהם כמה חודשים.

לצד גדולתו בתורה, גם ברכותיו נשאו פרי ולעתים אף רוח הקודש פקדה את בית מדרשו. אחד הסיפורים המפורסמים היה כאשר רבי ברוך אבוחצירא הגיע לביתו וסיפר לו כי הם בדרכם לשדה התעופה לקבל את פניו של הבבא סאלי שעושה את דרכו לארץ ועתיד לנחות בשעה פלונית. רבי אברהם רשם את השעה על הדף, אך לאחר כמה דקות מחק את השעה וכתב את השעה 12. כאשר הגיעו לשדה התעופה לקבל את פני הבבא סאלי, הופתעו הנוכחים לראות כי הטיסה לא נחתה בשעה שנקבעה אלא רק בשעה 12, כפי שרבי אברהם כתב על הדף, או אז הבינו הם את אשר ראו בביתו.

לאחר מות אביו, בכ"ה באדר ב' ה'תש"ל (2 באפריל 1970), נענה להפצרות הרבות שישב על כסאו של אביו ויבא למלאת את מקומו, ואכן עבר להתגורר בעיר רמלה, והחל לכהן שם כרב העיר תחתיו. ברבנות ביבנה החליף אותו הרב יוסף אבוחצירא.

הרב אברהם כיהן בתפקידו עד לפטירתו בכ"ב בכסלו תשל"ד, לאחר פטירתו התמנה אחיו, הרב יחיאל אבוחצירא, לרבה של רמלה.

משפחתו

אשתו רחמא נולדה בחודש טבת התר"פ בעיר תאפילאלת, כחודש אחרי שדודה, הרב דוד אבוחצירא נהרג, בעקבות מלחמת המוסלמים המקומיים בצבא צרפת הכובש, ואביה לא היה בעיר. היא נפטרה בסיומו של חג סוכות התשע"א (ספטמבר 2010).

אחיו, הרב יחיאל אבוחצירא - רב העיר רמלה. **אחיו**, אהרן אבוחצירא - חבר הכנסת ושר לשעבר. **אחיו**, ר' פנחס אבוחצירא, היה יו"ר המועצה הדתית באשדוד.

בנו, רבי יעקב, רב מועצה אזורית גזר ומקים ישיבה וכולל ברמלה לזכרו בשם 'אשל אברהם', וכולל 'אברהם אוהב' בירושלים. בנו רבי דוד, הקים את בית כנסת ובית מדרש 'אשל אברהם' בעיר רחובות ובו כולל אברכים.

תמצית מההלכה היומית

הרב אברהם כהנא

הע' ג, ויש מקילים בסיכת ביטחון בלבד, משום שאינו תיקון אלא כאחיזה ב' החלקים על ידי מנעול (אורחות שבת א ח, מט בשם הגרש"ז). יש מקילים בכל אופן, בחיבור רפוי וארעי (חזו"א בדרשו על משנ"ב ג), והמשקפיים אינם מוקצה (שלמה יהודה ד, 2).

התנגדות שאכלה רק מאכלים אסורים: [במקרה שאכלה גם מאכלים מותרים, הרי שזה וזה גורם ומותרת] הגמרא (מנחות סט, א), דנה בחיטים או שעורים שנאכלו על ידי בעל חיים ולאחר מכן נפלטו ממנו כשהם שלמים, האם אותם חיטים או שעורים כשרים למנחות? הגמרא מסיקה כי כל עוד החפץ הבלוע נשאר שלם כמות שהיה, הרי שלא השתנה אך מאכל שהחל להתעכל, בטל מהותו והוא נחשב כחלק מבעל החיים. בהתאם לזה, נחלקו הראשונים אם הגמרא נאמרה רק לענין הלכות טומאה, אך בהמה שאכלה כל ימי חייה רק דברים אסורים אסורה (תוס' תמורה לא, א; רמ"א יו"ד ס, א). או שמא מאכל שהחל להתעכל במעי בע"ח נחשב כבעל חיים עצמו ולכן הבעל חיים מותר (תוס' מנחות סט, ב). הרבה מהאחרונים מתירים תרגול או בהמה שאכלה רק מאכלים אסורים (אגרו"מ או"ח א, קמז). יש מחמירים אם הבהמה אכלה רק מאכלות האסורות בהנאה (ש"ך ס, ה).

ידידי ביום שאין אומרים בו תחנון: נחלקו הפוסקים אם אפשר להתוודות ביום שאין אומרים בו תחנון. נפקא מינה לאדם שרוצה לחזור בתשובה ולומר וידוי ביום שאין אומרים בו תחנון. יש מתירים בוידוי פרטי, כשם שמתענים תענית חלום בשבת, שכן אין סוגרים את הפתח למי שיכול להתוודות ולהתחרט. יש שאמרו שבשבתות ובימים טובים אין להתוודות, אבל בשאר ימים שאין אומרים בהם תחנון יכול להתוודות (שדי חמד ה, אסיפת דינים ו, ג).

כשרות לפסח בפירות יבשים: פירות יבשים הבאים מהמפעל עוברים תהליך ייבוש והשבחה. חלק מהם מגיעים מחו"ל יבשים ונכנסים לבריכה של שמן עמ"נ לרכך אותם, לפעמים מערבים עם השמן גם מלח לימון שמופק מחמץ, יש מי שמכשיר מלח לימון מעיקר הדין, אך לענין פסח צריך כשרות.

לימוד מכל אדם: איזהו חכם? הלומד מכל אדם! (משנה אבות ד, א). אפילו מגנב אפשר ללמוד, שהמעשים שלו כולם בסתר, הוא "צנוע" ודואג שאף אחד לא יראה אותו, בלי פרסום הכל בשקט, ואם ניסה לגנוב ולא הצליח הוא לא מתייאש וחוזר למחרת. גם אתה תלמוד מגנב לא לפרסם את מעשיך הטובים ואל תתייאש אם לא הבנת את השיעור תבוא מחר ותבין. ר' זושא היה אומר שאפשר ללמוד אפי' מתינוק, שכל היום הוא שמח, ואף פעם לא יושב בטל, לכן אם האמא מרגישה שקט בחדר היא מריחה שמשוהו חשוד קרה, כי כל הזמן הוא זז (אורות אליהו ד, עמ' 174).

אוי ואבוי לו למי שלא מכיר במעלותיו: אין הידיעה של האדם שהוא גדול, סותרת כלל זה שיכול להיות עניו ושפל בעיני עצמו. יסוד הדבר הוא שאין ספק שאדם חייב להכיר במעלותיו, כפי שכתב בספר 'שערי העבודה' (לר' יונה פ"א). ר' ירוחם, המשגיח משיבת מיר היה נוהג לומר: "אוי לו למי שלא מכיר בחסרונותיו, ואוי ואבוי למי שלא מכיר במעלותיו". אם אדם לא מכיר את מעלותיו אזי הוא אינו מכיר את 'כלי מלחמתו' והוא כמו חייל בלי רובה. הנשק שעומד לרשותנו בהתמודדות שלנו מול היצה"ר זהו הכוחות שלנו. הגבהות הרוממות והנכבדות שבקרבנו (אע"פ שחר, עמ' רה; בני חיל, עמ' טט).

עיבוד עורות בצואת כלבים: בזמן הגמ' היו רגילים לעבד את העור עם צואת כלבים בגלל החומציות והאינזימים שבו (רש"י ברכות כה, א). בגמ' מבואר שאין לקרות קריאת שמע כנגד צואת כלבים בזמן שנתן עורות לתוכן. במדרש מבואר שזכו הכלבים שיעבדו בצואתן עורות של בהמות טהורות ויכתב עליהם ספר תורה, בזכות: 'ולכל בני ישראל לא יחרץ כלב לשונו' (ילקוט שמעוני, בא קפז).

הכרזת הגבאי לפני שמונה עשרה של ערבית: מכיוון שצורך התפילה להזכיר את המאורע בתפילת שמונה עשרה, מותר לגבאי בתפילת ערבית, להכריז אחרי הקדיש את המאורע [כגון: יעלה ויבוא] כדי שהציבור לא ישכח (שו"ע או"ח רלו, ב). כיום נוהגים להכריז ברוב המקומות רק בלילה הראשון של ראש חודש ובלילה הראשון של כל מאורע. וברבים מבתי הכנסת אין נוהגים בהכרזה זו, אלא הגבאי מכה על השולחן לפני שמונה עשרה, וכשמגיע להכרזה מגביה הגבאי בלבד את קולו, כדי להזכיר לציבור שלא ישכחו (פסי"ת רלו, ו).

שלח דגים מן הים בשבת והציל תינוק: נחלקו האמוראים (מנחות סד, א) במקרה שאדם התכוון לחלל שבת ולשלוח דגים מן הים, ויחד עם הדגים עלה תינוק כך שהדייג הציל את התינוק ועשה מעשה מותר, האם חייב על חילול השבת? לדעת רבה הדייג פטור כי הולכים אחר מעשיו (רמב"ם שבת ב, טז) ולדעת רבא חייב משום שהולכים אחר כוונתו (ראב"ד שבת ב, טז).

לכידת נחש בשבת: אסור לצוד נחש בשבת כאשר רצונו בנחש כגון לרפואה (משנה עדויות ב, ה), אך אם כוונתו לצודו בשביל שלא ישכנו מותר לצודו בשבת (שו"ע או"ח שטז, ז), ואפילו אם אין הנחש ממית בנשיכתו אלא רק עומד במקומו, שכן זוהי מלאכה שאין צריך לגופה ובמקום נזק לא גזרו חכמים (ילקו"י או"ח שטז, ה).

חיבור בשבת עדשה או ידית בסיכת ביטחון וכדומה: חיבור חלקי כלי זה לזה בחיבור גמור כגון במסמרים וברגים וכן הדבקה הרי זה אסור מהתורה [או משום בונה או משום מכה בפטיש] (דרשו על משנ"ב ג). חיבור ידית או משקפיים באמצעי אחר כמו דבק וכדומה, אפילו סיכת ביטחון, יש מחמירים משום איסור דרבנן גזירה שמא יעבור על איסור תורה (הגר"ש"א בשלמי יהודה ד,

מטרות העצמותה

קמחא
דפסחא

לימוד
שירת
הבקשות
לילדים

בית
הוראה

לימוד
טעמי
המקרא

כולל
אברכים

בלילה ההוא – חלון ההזדמנויות שלך

עם פלש בק לאחור, לפני פחות מחודש חגגנו בשמחה בלילה בו נדדה שנת המלך (מלכו של עולם), והמוצאי שבת הקרוב הוא אותו ליל הישועות. אותו הלילה שאסתר המלכה לבשה מלכות ונגשה לבקש לפני המלך על עמה. לכל אמה בישראל יש הזדמנות לבוא לפני המלך הגדול העצום והנפלא של העולם ולבקש מלפניו על עמה, על ביתה, על בניה. מתובל בפרק כ"ב בתהילים – ולהוסיף בזכות אסתר המלכה להיוושע במה שרוצים. ועוד משהו, זה לא להיות קמצנים בבקשות, תבקשו, תמלאו שקים של בקשות, שערי השמיים פתוחים ושפע יורד עלינו ממרומים שפע רוחני ושפע אמוני. חווית הבטחון שאנחנו מרגישים כתוצאה מסיפורי הניסים הולכת ועולה. בכל הדורות ידע עמינו שליל שימורים זמן מסוגל הוא ואף שמור הוא מן המזיקים בכל דור ודור. וכמו אז גם היום קמים עלינו לכולתנו והקב"ה ברחמיו וחסדיו העצומים מצילנו מידם.

והיא שעמדה לאבותינו

מי היא זו שעמדה לאבותינו? מי היא זו שעומדת לנו? בכל הדורות היא מחזיקה אותנו, ברגעי השבר והשכול כמו ברגעי שמחה. זו ההבטחה, הבטחת הברית לאברהם אבינו שבכוחה נגאלנו ובכוחה ניגאל בשנית. ההבטחה לאברהם שומרת על האמונה שלנו, שומרת עלינו מונחים, שומרת עלינו מחכים. השנה הזו אנחנו מקבלים את ליל הישועות במוצאי שבת, כך שעל אף האתגר הגדול בהתארגנות, יש דבר אחד שאני מאוד אוהבת לבוא לחג הפסח אחרי שנחנו והחלפנו כוחות. ואין ספק שמנוחה לפני החג, ראויה ומשדרגת. לילה קדוש זה הוא הלילה שמניחים בו את יסודות האמונה, זה הלילה בו קבלנו את יסודות האמונה מהדור הקודם ואנחנו מעבירים את אותם יסודות לדור הבא.

מהות סיפור יציאת מצרים

ומהם היסודות? כתוב בהגדה ר' יהודה היה נותן בהם סימנים – דצ"ך עד"ש באח"ב. זה אולי נראה לנו כמו קוד סתמי, ראשי תיבות חסרי משמעות – אבל בעצם, האמת שמי שזכתה כבר להציץ כבר ראתה, ישנה בסגולה הנפלאה לערב פסח של ר' שמשון מאוסטרופול, פירוש מתוק ממש כמה מהסודות על הדברים הרשומים בהגדה – ממליצה לקרוא להנות ולזכות. כתוב שם איך הכול רמוז במילים אלו – סוד הגלות, סוד התיקון וסוד הגאולה. איך הקב"ה בהשגה מביאה מכה שבנשימה אחת היא רפואה לעמ"י ומכה לאויביהם. זה מחזק אותנו באמונה אמיתית על השגחת ה' עלינו, ועל אהבתו אותנו, וגם היציאה החפוזה של עמ"י מארץ מצרים מדגישה את הדיוק שהקב"ה הוביל פה את המהלך ונהג בלב של פרעה כרצונו.

שידוד מערכות הטבע

בני ישראל בפועל יצאו ממצרים בט"ו בניסן בבוקר השכם כהרף עין "עד שלא הספיק בצקם להחמיץ". פרעה וחרטומיו היו המכשפים הגדולים ביקום עד כדי כך שלא הייתה שום דרך הגיונית לצאת ממצרים – כי היא הייתה מכותרת בכוחות הטומאה. ובא הבורא יתברך והוציאם לחיים, יציאת מצרים הוא סיפור של יציאה מעבדות לחירות. משעבוד פנימי לגאולה, אך גם יותר מזה הוא סיפור של יציאה ממצאות אחת וכניסה למציאות אחרת. נזכור ונבין, מעבר בין מציאות אחת למציאות הפוכה – מחירות לגאולה, הוא כהרף עין לבד – אין שום מניעה לקב"ה לתת לי את השינוי שצריך ברגע אחד, כהרף עין, זה יכול להיות הרגע הזה ממש!!!

השליחות

כל התפקיד של המעלה בנפש שנותן לנו החג הזה. היא שהכול זה מהלך אחד מונהג בידי של מלך העולם לתכלית רצונו. וכשיש לנו מטרה, אנחנו בפוקוס. כשצריך לפרוע שטר, אנו מודעות לכך שכל

המפריעים מהצד אלו רק ניסיונות.

כשהאדם יודע שהוא מונהג ומושג ואין פספוסים – אין טעויות. אז הוא יודע שלכל קושי יש תפקיד. כל פרט קטן במאורעות יציאת מצרים הוא שלב בדרך לבנית הנשמה הכללית של כלל עמ"י, נבחין בכל אותן המתנות שבאות כל יום מחדש, על הדרך. זו הדרך לבניית ביטחון, לשחרור, ולגאולה. כשאדם מבין שהכלבים האוסרים אותו אינם הסיבות – אלא הוא עצמו, השכל שלו והתודעה, הוא יכול לשחרר את עצמו, לא רק באופן חיצוני, אלא גם פנימי. החירות מתחילה בגילוי הפוטנציאל הפנימי, בהבנה שהכלבים הם אך ורק תוצאה של מחשבותינו ותודעתנו.

הישועה – מעבר דרך המחשבה

הפנימית

כשבני ישראל יצאו ממצרים, הם יצאו למציאות חדשה שלא הכירו קודם. העולם השתנה להם ברגע שהם השתנו. כל יציאה שלנו מהמצרים הפנימיים שלנו, כל חירות חדשה שאנחנו זוכים לה, נובעת רק מתוך ההבנה שהכלבים הם רק תוצאה של תודעה ישנה ומוגבלת. כל בחירה שלנו – להאמין בה' ובכוחות שנתן לנו, לשחרר את העבר, לבחור בחיים חדשים – היא יציאת מצרים. אנחנו לא עבדים לתנאים, אנחנו חופשיים לבחור איך לראות את עצמנו. פסח הוא לא רק חג יציאת מצרים – הוא הזמן שבו אנחנו בוחרים להשתחרר מהכלבים הפנימיים שלנו ולהתחיל חיים חדשים איזו יציאת מצרים אישית את הכי בוחרת השנה?

אם הרגשת שהמאמר נגע בך, אני יותר מאשמח לתגובתך, להרגיש אותך יותר, לשמוע על נושאים שאת מעוניינת לשמוע עליהם.

שפע ברכה והצלחה, שבת שלום ופסח כשר ושמח!

ליאורה דהן - מטפלת ומאמנת מנטלית

dahan.liora.co@gmail.com

מטרות העמותה

קמחא
דפסחא

לימוד
שירת
הבקשות
לילדים

בית
הוראה

לימוד
טעמי
המקרא

כולל
אברכים